

Asia: VN/4099/2024

Lausuntopyyntö: Työryhmämietintö hallituksen esitykseksi hankintalain, erityisalojen hankintalain sekä rikosrekisterilain 6 b §: n muuttamiseksi

Lausunnonantajan lausunto

Esityksen yleiset tavoitteet ja päämäärät

Mitä mieltä olette esityksen yleisistä tavoitteista ja päämääristä? Saavutetaanko esityksellä hallitusohjelman yleiset tavoitteet säästöistä ja kilpailun lisäämisestä?

Erikoiskaupan liitto ETU ry näkee, että esityksellä on mahdollista saavuttaa sekä säästöjä, että lisätä kilpailua, mikäli sillä saadaan hankintayksiköt uudistamaan toimintatapojaan. Hankintayksiköt toimivat tarjoajien näkökulmasta tällä hetkellä hyvin erilaisin toimintamallein ja menetelmin sekä soveltavat nykylainsäädäntöä eri tavoin. Yhtenäinen toimeenpano helpottaisi huomattavasti myös hankintayksiköiden työtä, yhteiset toimeenpanossa käytettävät ohjeistukset ja tulkinnat nopeuttavat ja sujuvoittavat työtä huomattavasti sekä säästävät hallinnollisia kustannuksia.

Yhteisen ja yhtenäisen toimeenpanon ja ohjauksen puuttuessa on riskinä, että hankintayksiköt tulkitsevat edelleen hankintalain muutoksia kukin omalla tavallaan ja muutoksia ja hyötyjä ei saavuteta.

Erikoiskaupan liiton mielestä vuoropuhelua markkinatoimijoiden kanssa on selvästi lisättävä ja tarjouksia on saatava myös enemmän aidon kilpailun varmistamiseksi.

Hankintojen valmistelu

Hankintojen valmistelua koskevilla ehdotuksilla pyritään lisäämään hankintojen huolellista valmistelua, markkinakartoituksen käyttöä, sekä kilpailua julkisissa hankinnoissa. Tavoitteena on saada lisää tarjontaa ja säästöjä. Työryhmän mietinnössä ehdotetussa ratkaisussa on samanaikaisesti pyritty varmistamaan, että se on käytännön hankintatoimen näkökulmasta tarkoituksenmukainen.

Mekanismi markkinakartoituksen kannustamiseen on kannatettava, mutta ei riittävästi toteuta hallitusohjelman tavoitteiden mukaisia kirjauksia. Markkinakartoituksen pakollisuus vasta yli 10 miljoonan euron hankinnoissa jättää mahdollisuuden toteuttaa suuria hankintoja ilman markkinakartoitusta käytännössä heikentää pk-yritysten osallistumismahdollisuuksien lisäämistä.

maan.

- **Kuinka hyvin hankintalain 65, 75, 124 ja 125 §:iä koskeva esitys edistää markkinakartoituksen käyttöä ja hankinnan huolellista valmistelua?**

Mekanismi markkinakartoituksen kannustamiseen on kannatettava, mutta ei riittävästi toteuta hallitusohjelman tavoitteiden mukaisia kirjauksia. Markkinakartoituksen pakollisuus vasta yli 10 miljoonan euron hankinnoissa jättää mahdollisuuden toteuttaa suuria hankintoja ilman markkinakartoitusta käytännössä heikentää pk-yritysten osallistumismahdollisuuksien lisäämistä.

Erikoiskaupan liitto esittää, että 65 §:n mukainen markkinakartoitus tulee tehdä aina kansalliset kynnysarvot ylittävissä hankinnoissa ja markkinakartoituksen tekeminen tulee kuvata hankintapäätöksessä, hankinta-asiakirjoissa ja hankintakertomuksessa.

Pk-yrityksille merkittävimmät tarjoamisen esteet julkisissa hankinnoissa liittyvät siihen, että tarjouspyyntö on kooltaan liian suuri, se suosii tiettyä toimittajaa, sopimusehdot ovat liian rajoittavia ja vaatimukset tarjoajalle ovat kohtuuttomia.

Erikoiskaupan liiton mielestä sopivalla tavalla osiin jaetut hankinnat ovat oikea ja tehokas keino lisätä kilpailua, kun myös pk-yritykset pystyvät tarjoamaan.

- **Ovatko esitetyt keinot sopivia näiden tavoitteiden saavuttamiseksi?**

Osiin jakamisen velvoitteita on kiristettävä ja markkinakartoituksen velvoittavuutta pitää lisätä. Tällä saadaan lisää pk-yrityksiä osallistumaan julkisiin hankintoihin.

Sidosyksiköiden käytön rajoittaminen

Mitä mieltä olette esityksessä ehdotetusta sidosyksiköiden vähimmäisomistusta koskevasta vaatimuksesta? Onko se mielestänne tarkoituksenmukainen ja toteuttamiskelpoinen?

Vähimmäisomistusrajan asettaminen on erittäin tärkeää. Marginaalisten omistusten hankkiminen kilpailutusvaatimusten selkeäksi kiertämiseksi on ollut omiaan heikentämään markkinaolosuhteita ja aiheuttanut markkinoiden vääristymistä. Avoimuuden puute on asettanut myös hankintojen taloudellisuuden kyseenalaiseksi.

Minkälaisia vaikutuksia esitetyllä sidosyksiköiden omistusosuuden vähimmäisvaatimuksella mielestänne on?

Erikoiskaupan liitto näkee, että pk-yritysten mahdollisuudet osallistua julkisiin hankintoihin lisääntyvät ja hankintojen jakaminen osiin mahdollistaa myös paikallisten yritysten osallistumisen nykyistä paremmin. Tämä taas tukisi paikallista taloutta ja edistäisi alueen elinvoimaa.

- **Jos sidosyksiköitä koskeva muutos toteutetaan esitetyllä tavalla, mitä toimenpiteitä ja niistä aiheutuvia kustannuksia muutos todennäköisesti aiheuttaisi edustamanne organisaation eri toimialojen kannalta ja yleisesti?**

- **Mitä toimenpiteitä organisaationne aikoo sidosyksikön omistajana tehdä vähimmäisomistusrajaa koskevan sääntelyn seurauksena (esimerkiksi jatkuuko toiminta markkinaehtoisena, puretaanko yhtiö, pilkotaanko yhtiö, ryhdytäänkö muihin toimenpiteisiin?)**

- **Minkälaisia taloudellisia tai muita hyötyjä muutoksesta todennäköisesti seuraisi?**

Ovatko esitetyt sidosyksiköitä koskevat siirtymäajat mielestänne riittävät? Kuinka paljon aikaa muutoksiin tarvitaan?

- **Mitä siirtymäaikaa vaativia toimenpiteitä sidosyksiköitä koskeva kirjaus aiheuttaisi?**

Mietinnön liitteinä olevissa eriävissä mielipiteissä on esitetty poikkeuksia sidosyksiköiden omistusosuusvaatimukseen. Tulisiko vaatimukseen säätää poikkeuksia? Minkälaiset poikkeukset olisivat tarkoituksenmukaisia?

Lähtökohtaisesti poikkeuksia ei tulisi myöntää ja mahdolliset poikkeamiset perustella erityisen huolellisesti.

Turvallisuus ja huoltovarmuus

Vastaako esitys turvallisuutta ja huoltovarmuutta koskeviin tarpeisiinne? Onko esitetty muutos riittävä keino varmistaa turvallisuuden toteutuminen hankinnan elinkaaren aikana ottaen huomioon EU-hankintadirektiivien reunaehdot, sekä muu turvallisuutta ja huoltovarmuutta koskeva sääntely?

Lisäsehdotukset lain tavoitteisiin, hankinnan kohteen kuvaukseen ja harkinnanvaraisiin poissulkuperusteisiin ovat mielestämme tarpeellisia ja parantavat turvallisuuden ja huoltovarmuuden huomioimista hankinnoissa. Kuten esityksessäkin on todettu, huoltovarmuus toteutuu ensisijaisesti erityislainsäädännössä.

Rikosrekisteriotteen pakollisuudesta luopuminen

Rikosrekisteriotteiden pakollisesta käytöstä luopumista koskevan ehdotuksen tavoitteena on sujuvoittaa hankintamenettelyjä ja vähentää hallinnollista taakkaa.

- **Missä määrin muutos vaikuttaa hallinnolliseen taakkaan yhtäältä hankintayksiköiden ja toisaalta tarjoajien kannalta ja edistää näitä tavoitteita?**

Rikosrekisteriotteen hankkiminen on osa hallinnollista taakkaa, mutta se ehkäisee tehokkaasti harmaata taloutta. Tärkeintä on, että pakolliset poissulkemisperusteet voidaan todentaa luotettavalla tavalla.

Hankintojen ilmoittaminen

Mitkä ovat näkemyksenne hankintojen ilmoittamista koskeviin muutoksiin? Lisäävätkö ehdotetut muutokset hankintojen avoimuutta tarkoituksenmukaisella tavalla?

Hankintayksiköt eivät ole aina noudattaneet suorahankintoja koskevaa lakisääteistä jälki-ilmoitusvelvoitetta, minkä seurauksena markkinoilta puuttuu tietoa toteutetuista suorahankinnoista. Esityksen muutokset parantavat tätä tilannetta ja lisäävät hankintojen avoimuutta ja läpinäkyvyyttä.

Muut huomiot

-

Ropponen Jukka
Erikoiskaupan liitto Etu ry